

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 15. avgusta 1883.

Obsseg: Kaj nam je pokazala deželna kmetijska razstava? — Žabe in krote, koristne vrtom. — Mlekarske zadeve. (Dal.) — Potovanje cesarjevo po Kranjskem. (Dalje.) — Spomini na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881. (Dalje.) Slovensko slovstvo. — Podoba (povest). (Dalje.) — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Kaj nam je pokazala deželna kmetijska razstava?

Da moremo to prašanje vspešno rešiti, treba da poznamo namen, katerega je imela ta razstava doseči: Po programu odloĉenem tej razstavi nameravalo se je pozvedeti o vspehu subvencij, katere je visoka vlada podelila za povzdigo govedoreje na Kranjskem, in podati živinorejcem naše dežele priliko, da se seznanijo medsebojno in primerjajo vspehe svoje živinoreje. Ob enem pa da se tudi tujcem pokaže, da Kranjska ima dovolj za izvožnjo ali izprodajo sposobne živine.

Poglejmo tedaj živino, ki je bila razstavljena v liĉno priredjenih razstavnih prostorih.

Najveĉe število je bilo krav, potem telic in bikov. Velika veĉina živine bila je prav lepa in vse hvale vredna in od vsêh, tudi še tako strokovno ojestro sodeĉih moŹ jako ugodno priznana.

Najveĉ teh Źivali pripadalo je tako imenovanemu cikastemu govejemu plemenu pincgavskemu in belanskemu. Prav to goveje pleme pa je tudi najprimerniše za zboljšanje naše govedoreje posebno po Gorenjskem, kjer so krajne in obnebne razmere jako podobne onim, kjer Źivi belansko izvorno goveje pleme. In kolike vaŹnosti je to, zamoremo uĉiti se iz tega, da imajo krajne in obnebne razmere neverjetno velik vpliv na razvoj telesa. Tako so poskušnjje pokazale, da je uŹe ĉetrti rod iz bavarskih algavskih planin v Ogersko došlega algavskega plemena se tako spremenil, da je zgubil kratko glavo in kratke rogove, lastne planjskim rodovom, namesto njih pa dobil skoro popolnoma enako dolge rogove in dolgo glavo, kakoršna je lastna planjavski ogerski-dolski govedi. Tudi so krave uŹe vpeljane pešale v molŹi, še slabše so bile krave drugega in tretjega rodu, ĉe tudi izviraŹe iz ĉistokrvenega plemenjenja in krave ĉetrtega rodu so vsled vpliva ogerskega obnebja in zemlje uŹe bile tako slabe molzarice, da niso nikakor bile boljše od domaĉih ogerskih krav, ki so gledé mleĉnosti paĉ zadnje v vrsti evropskih govejih plemen.

Pa še drugo prednost ima belanska goved za naše kraje, to je, da je blizo do onih krajev, iz katerih zamoremo sedaj, ko so vsled vladinega posredovanja cene za prevoŹnjo skoro vse Źeleznice znatno zniŹale,

z malimi stroŹki dobivati potrebnih Źlahtnih plemenskih Źivali. Belanska goved pa je mleĉna in tudi jako zadostljiva in te lastnosti ji ne moremo dovolj šteti v dobro, ker rada sega po piĉi, kakoršne se druga, n. pr. muricodolska goved še dotakniti ne mara. Za Gorenjsko torej naša kmetijska druŹba ni mogla boljšega govejega plemena zbrati in ker so bile razstavljene Źivali resniĉno kaj lepe, za pleme povsem sposobne, izviraŹe iz plemenjenja ĉistokrvenega ali iz kriŹem plemenjenja, zamore druŹba zadovoljna biti, da je pravo zadela, ko je pred leti odloĉila se za to pleme, s katerim je skušala zboljšati govedorejo posebno po Gorenjskem, katero je jako sposobno za govedorejo in kjer bode v 10—15 letih, ako se bo priĉeto delo nadaljevalo, razširjena lepa Źivina, vsa enakoliĉna, tako da bodo tudi v našo prelepo Gorenjsko prihajali kupci po belansko plemensko Źivino. Naj bi toliko slavna kmetijska druŹba, kolikor naši gorenjski Źivinorejci vedno pazili na to, da za pleme zbirajo le ĉistokrvno Źivino, dobrih lastnosti za molŹo, kakor tudi lepih zunanjih telesnih lastnosti, in naj tudi slavna obĉinska starešinstva skrbijo za to, da se po obĉinah preskrbijo z lepimi ĉistokrvnimi plemenjaki. Dandanes se v kupĉiji veliko pazi na ĉistokrvnost dotiĉne Źivine in zato je tudi slavno kmetijsko ministerstvo v predpisih, veljavnih pri premiranji Źivine, vstavilo pogoj ali da se daje prednost premij, da je Źivina ĉistokrvna. Zeló me je razveselilo slišati vrlega kmetskega posestnika, v resnici hvale vrednega Źivinorejca z DomŹal, J. K., ki je prejel dve darili za belansko kravo in telico, kako je poudarjal, da goni svoje krave, ĉe tudi ima blizo cikastega plemenskega junca, bolj v oddaljeno grajšĉino, ker tam je bik bolj ĉistega plemena, ima ĉisteji smrĉek, bolj zarudelo rudeĉo barvo itd. Le tako naj bi naši gorenjski Źivinorejci strogo ravnali pri izbiri plemenskih Źivali in prepriĉan sem, da v 15 letih ne bo treba hoditi v belansko dolino kupovat, ampak tujci bodo za pleme po visoci ceni kupovali Źivino „cikasto“ po gorenjski pokrajini.

Manj Źivine je bilo od muricodolskega plemena, katero je pa zopet za našo dolenjsko pokrajino primerno. Kar je bilo krav in bikov tega plemena, tudi ti so bili hvale vredni, posebno ako pomislimo, da so jih razstavili veĉinoma mali kmetski Źivinorejci.

Da ni bilo veĉ Źivine iz dolenjske in notrajske strani, ni ĉuda, ker v poletni hudi vroĉini paĉ gospodarji kaj neradi se odloĉijo, posebno breje krave in

hude bike več milj daleč goniti. Tudi je bil prostor le omejen na 120 kosov, ker večega števila niso dopuščale finančne moči, ki so bile v to svrhu na razpolago. Sicer pa je imela ta razstava nekako tudi nalog povišati slavnost, ki se je praznovala o tej priliki, da se je naša domovina pokazala tudi kot poljedelska, posebno živinorejska, ker je za to v resnici tudi sposobna. Marsikater tujec je obiskoval tudi to razstavo in zamogel prepričati se, da je Kranjska vendar-le uže lep korak storila v napredku živinoreje, ker je zamogla toliko lepih, za rejo izvrstno sposobnih goved razstaviti. Pa tudi naši deželani so imeli priliko med seboj seznaniti in pogovarjati se in istinito sem slišal živinorejce pogajati se, da mu obljubi lastnik prav lepe krave kako telico ali junčka, da tudi on pride do tega koristnega plemena. In mar ni učinila ta krasna živina globokega vtisa na obiskovalca priprostega kmetiča, ki je videl, kaj so njegovi sosedje, ki imajo enako zemljo, dosegli? Brez dvombe! Iz tega je razvidno, da je družba tudi drug namen, ki je podučljiv in spodbudljiv imel biti, povoljno dosegla.

Po predpisih veljavnih za premiranje goved ima sleherna žival vsaj 20 vrednostnih enot imeti, sicer ne dobi darila; iz „Novic“ so pa uže znane številke obdarovanih živali in iz teh razvidno, da je velika večina dobila tudi nad 25 enot pri vsem tem, da je prisojevalna komisija dokaj strogo postopala pri presojevanji živali.

To je sedaj jasno, da imamo uže precéj za izrejo žlahne govede sposobnih živali, naj bi ta lep zgled spodbujal kmetske živinorejce k napredku, slavno kmetijsko družbo pa k vstrajni delavnosti in skrbi za povzdigo govedoreje, tega mogočnega stebra, skoro bi rekel, edinega rešila kranjskega kmetijstva! —

Gospodarske izkušnje.

* *Žab in krot* prehvaliti ne more viši vrtnar Ilseman v Ogorskem Altenburgu z ozirom na veliko množino mrčesa, katerega pokončajo te živali. Ilseman piše: „Žaba je ena najkoristnejših živali, kar jih je za vrtnarja, ona je pokončevalka žužkov, da jej ga ni enacega, muhe, veše, mušice, metulje itd., same leteče stvarice, katere drugim zasledovalcem lahko uhajajo, loví skokoma in v teh zamorí brez števila zalege in gosenic itd. Žaba ni sovražnik, ampak prijatelj vrtnarjev, in kdor jo preganja s svojega obdelanega zemljišča, ravná nespametno. Nobena žival ne osnaži naših rastlin boljše od polžev, zemeljskih bolh, zalége hroščev in črvov, kakor žaba. — Enako, kakor žaba, in še bolj kaže se koristna krot. Ona je eden najspretnejših in najbolj neutrudljivih pokončevalcev žužkov, ona pokončava v kletih prešičice (stonoge) in ščurke, na vrtilih pa gliste, ličinke, vsakovrstne gosence, in to, ker je grozovito požrešna, v velikanskih množinah. — Iz teh vzrokov priporočam omenjeni živalici v varstvu vsem prijateljem vrtnarstva.“

Mlekarske zadeve.

(Dalje.)

Kako se ima mleko preiskavati.

§. 29.

Kedarkoli kak služabnik ali ud društva sumljivo mleko zapazi, morata se preglednika z mlekarijem vred précej in izvanredno podati v mlekarijo, da preiščeta sumljivo mleko. Če se ne dá preuredba ali ponaredba

hipoma dokazati, podasta se preglednika in mlekar prvič, ko se imajo krave molzti, v hlev dotičnega skladalca in molzejo njega krave sami ali jih dajo gori omenjene tri osebe v pričo njih drugim molzti.

Namolzeno tako mleko se prinese pod varstvom v mlekarijo, kjer se preišče. Kar druga preiskava pokaže, primeri se s tem, kar je dala prva preiskava, in razloček pokaže način in stopinjo preuredbe.

§. 30.

Pri vseh prepirih gledé dobrote mleka priznavajo se merodajni Müllerjevi preiskalni inštrumenti, kolikor se dajo za predmet prepira porabiti. Vsak ud se zaveže uže s pristopom, da se podvrže razsodbi na njih podlagi sklenjeni.

§. 31.

Po ukazu odborovem ali predsednikovem je vsak mlekoskladavec zavezan in mora brezplačno dati za preiskavo potrebno mleko. Kdor tega noče storiti, proti njemu se ima prineseno mleko za popačeno.

§. 32.

Iz mleka pridobljeni pridelki se bodo prodajali komurkoli po ceni od odbora odločeni, toda le za gotovi denar. Revnim se sme mleko iz mlekarije na društveni račun prodajati.

O računstvu.

§. 33.

Odbor mora pri koncu mlekarske dobe, oziroma po razprodanih mlečnih izdelkih, natančni račun podati občnemu zboru.

§. 34.

Račun mora obsegati:

- vse dohodke in stroške celega mlekarskega leta po glavnih rubrikah knjigovodstva;
- statistični izkazek vsega od skladavcev danega mleka in iz njega pridobljenih izdelkov, kakor tudi, koliko da ima vsakdo dobiti denarja.

O prepirih.

§. 35.

Vse prepire o pomenu posameznih odločeb teh pravil ali poznejših društvenih sklepov razsodi samo občni zbor, kakor sploh vse prepire iz društvenih zadev.

Vse druge poti, tudi civilna pot, so v tem obziru izključene. Le odbor sme društvenika pri sodnji tožiti, če noče škode z lepa povrniti, mu po teh pravilih veljavno odmerjene globe plačati ali pripadlega deleža pri stroških polniti.

§. 36.

Kedar društvo iz enega ali drugzega vzroka neha, ima poslednji občni zbor sklepati o društvenem premoženju, kako se ima na pr. razdeliti, ali drugače kar najbolje v prid obrniti.

Potovanje cesarjevo po Kranjskem.

(Dalje.)

Tretji dan. (13. julija.)

Program za ta dan bil je sledeči: 1. Zjutraj ob 7. uri ogled posadke vojakov. 2. Ob 10. uri splošne avdi-